

שולחן הדיונים

רב־שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל

אביטל גזית, דויד ירוסלביץ, אלון זס"ק, אלון רוטשילד, זאב לנדאו,
דוד פרגמנט, אבי אוזן־דולב, ראובן לסטר, אברי קדמון

רב־שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל

אביטל גזית, דויד ירוסלביץ, אלון זס"ק, אבי אוזן-דולב,
זאב לנדאו, דוד פרגמנט, אלון רוטשילד, ראובן לסטר, אברי קדמון

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעיינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים: רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתוכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ושימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול.

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב־שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפשו.